

Ieder zijn eigen paradijs

De standplaats van je bijen is uniek en ademt een aparte sfeer. Of het nu een plek in de tuin is, een hoekje van het balkon of een prachtige stelling waarop de kasten in het gelid staan, het doet er allemaal niet toe. Voor de man of vrouw van wie de bijen zijn is die plek zijn of haar paradijs. Daar is geen speld tussen te krijgen. Daar wordt geïmkerd, oftewel geïnspecteerd, gemanipuleerd, in stilte geleden of uitbundig genoten en dat herkennen we allemaal. Los van de sores van alledag ben je een poosje lekker bezig, alleen met je eigen gedachten en de bijen. De plek waar mijn bijen staan heeft letterlijk en figuurlijk heel wat voeten in de aarde. Ik zal het uitleggen. De

230

standplaats van mijn volken behoorde toe aan een imkervriend die in 1991 is overleden. Toen Terschelling mijn woonplek werd nam ik de verzorging van tuin en bijen op me. De tuin ligt aan de voet van de duinen tussen geboomte dat de noordrand vormt van een laagvlakte. Deze laagte wordt van oktober tot begin april onder water gezet, (het hoeft maar even te vriezen en er ligt een prachtige ijsvloer, het schaatsen doe je echter meestal alleen en dan is de lol er gauw af) dus ook water tot vlak voor mijn bijenstal. In de loop van het voorjaar ligt de grond droog en wordt het buffelen om het geschikt te maken als moestuin. Er zijn op die plek twee tuinen. Mijn buurman tuinder heeft het niet zo op bijen. Elke dagensteek is dan ook geheid een bijensteek. Beide tuinen liggen in de vliegbaan van de bijen. Hoog struikgewas zorgt er evenwel voor dat de bijenvlucht omhoog wordt geleid zodat buurman er weinig last van heeft. Maar als ik daar zelf in de luwte met bezweet lijf aan het ploeteren ben, dan hoef ik verder niks te vertellen. Het betekent voor de meiden 'aanvallen' op een manier waaraan de kerels van het Nederlands voetbalelftal een voorbeeld zouden kunnen nemen. Ondanks dat alles, toch een fijne plek die bijna altijd garant staat voor wilgen - en heidehoning. Bijna altijd, want vorig jaar was er voor mij geen heidehoning door de droogte en dit voorjaar geen wilgenhoning vanwege zwakke volken. Gelukkig kon ik een paar potten voorjaars honing overnemen van een collega imker.

De fatale elfde dag

Je maakt een volk moerloos en dan slaat de zomergriep toe. Meestal zet ik een volk negen dagen na het moerloos maken op één dop. Koorts hield me in bed. Op de elfde dag nog steeds koortsig en ook

breekt het angstzweet je uit. Een rekensommetje leert dat doppen aangezet op tweedaagse larfjes op de elfde dag een koningin kunnen opleveren. Tegen alle regels van het gezonde verstand in ga je in de kleren alsof het winter is, pakt de fiets en op naar de bijen. Honingkamer afgezet, een mooie dop in de broedkamer gezocht die mocht blijven en de rest weggebroken. Kast sluiten, snel naar huis en onder de wol. Het weer gaf een voorproefje herfst. Een dikke week later knapte het weer op en zat ik zelf ook beter in mijn vel. Uiteraard naar de bijen. Terwijl ik in de tuin bezig was zwermde het volk van die ene dop. In eerste instantie denk je aan een bruidszwerm. Vergeet het maar, niks bruidszwerm. Hoog in een wilgenboom vormde zich een tros. Wat zeg ik? Twee, drie vier trossen. Dan kan je maar een ding doen. Beroker aan en volk inspecteren. En jawel. In de apart gezette honingkamer bevond zich een raam met rijpe doppen. De moertjes dartelden over mijn handen. Het slechte weer had eerder zwermen verhinderd. Even nadenken en toen wist ik het weer. Ik had geen moerrooster gelegd om het moertje extra ruimte in de honingkamer te geven. Daar had ze dankbaar gebruik van gemaakt. Om de trosjes bijen een woning aan te bieden stapelde ik een aantal bakken op elkaar met onderin een vlieggat en ook halverwege de stapel een vliegopening boven een snelgroeibord. Om het allemaal extra aantrekkelijk te maken plakte ik stukjes propolis rond de vlieggaten en smeerde ik de binnenkant van een aantal bakken in met leder-smeer met een sterke geur van bijenwas. Mijn liefje(s), wat willen jullie nog meer. De volgende dag speurbijen bij elke vliegopening. Perfect dus. Helaas, na drie dagen was dit over. De vier trosjes bijen in de boom hadden zich inmiddels verenigd tot een prachtige zwerm. Tijdens een onweersbui en een paar dagen met harde wind zwaaiden ze van links naar rechts. Ze trokken zich er echter niets van aan. Naast

de stapel lokkasten stond een zesramer die nodig meer ruimte moest hebben. Je herkent het wel, een jong moertje prachtig aan de leg en vijf raten broed. Stapel lokkasten iets aan de kant en de zesramer over in een tienraamskast. De volgende dag een enorme drukte bij de ex-zesramer. Zou de zwerm alsnog voor de lokkast hebben gekozen en in de ex-zesramer zijn getrokken? Ze waren namelijk uit de boom verdwenen. Maar ook deze theorie klopte niet want een enorme hoeveelheid speurbijen vlogen in en uit de bovenste vliegopening van de stapel bakken. Op dat moment dacht ik: 'jullie zoeken het maar uit'. Toen ik de volgende dag bij ons museum aankwam om de bezoekers te vertellen hoe leuk het is om bijen te houden vroeg mijn bijenmaatje met een grijns op z'n gezicht: 'Ben je al bij je bijen geweest?' 'Nee', was mijn antwoord, 'ik ga in de namiddag'. 'Ik zou nu maar even gaan, want je tuinbuurman kwam zojuist vertellen dat een enorme kluit bijen over zijn hoofd was gevlogen'. Het antwoord herkent u ook wel. 'Kan niet, geen van mijn volken kan nu zwermen'. 'Ik zou toch maar even kijken' reageerde mijn bijenmaat. Om een lang verhaal kort te maken. Buurman had gelijk. Er was een enorme kluit bijen over zijn hoofd gescheerd. De bijen kwamen echter niet vanuit mijn stal, maar hadden de lokkast als woning gekozen. Waren het de eigen bijen uit de wilg? Spijtoptanten dus, die alsnog naar hun vertrouwde plek waren teruggekeerd? Drie dagen later waren er eitjes, het was dus een vreemde voorzwerm. Tijdens de korte inspectie zaten de bijen zeer rustig op de raat. Gelet op de kleur van de bijen houd ik het op een zwerm asielzoekers van een illegaal ingevoerd ras. Ik heb ze flink te eten gegeven en gelijk onderworpen aan een mierenzuurbehandeling.

Ieder zijn eigen koninginnenteelt

Omdat mijn volkjes pas laat in het voorjaar uitgroeiden tot volken is ook de koninginnenteelt laat op gang gekomen. De koninginnenteelt doen we hier solo. Zoals op veel andere plaatsen is er in de regio Rotterdam een groepje imkers die met elkaar de koninginnenteelt aanpakken. Ze werken met een niet inheemse bij. Zoals gebruikelijk een proces van vallen, opstaan, twee stappen vooruit en een achteruit. Een verslag.

'Tijdens het maken van de starter deed zich al het eerste probleem voor, geen stuifmeelramen. Tijdens de voorjaarsinspectie had ik er voldoende gezien, maar nu zo'n anderhalve maand later was me duidelijk geworden dat er in de tussenliggende periode veel stuifmeel was verbruikt. Het stuifmeel dat ik vond was allemaal opgeslagen rond het broed en broed is iets

dat beslist niet in een starter mag voorkomen. Extra goed opletten dus dat er nergens open broed op het raam zat en het desbetreffende raam in de starter gehangen, raam voer erbij, een honingraam met water en een raam of vijf met jonge bijen. Toch was ik er niet gerust op, de kans dat er op het raam met stuifmeel toch nog ergens een eitje of een larfje zat, was wel degelijk aanwezig.

De volgende ochtend, toen ik op de tuin kwam omdat we daar zouden overlarven, was het geruststellend de starter te horen 'huilen'. Ze waren duidelijk moerloos en er zat dus geen open broed in de starter. De larfjes waren afkomstig van een Belgische KI moeder 2003 van dhr. Verslegers. Tijdens het overlarven, dat door iedereen werd geprobeerd, werden sommigen met hun neus op het feit gedrukt dat met het groeien der jaren een leesbril nodig was. Nadat het schuifje was verwijderd en de bijen de larfjes konden gaan verzorgen, viel het gelijk al op dat niet alle larfjes door de bijen 'besprongen' werden. Na een klein uurtje wachten waren er nog maar een paar die al duidelijk in de pap lagen. De twijfel over het echt broedloos zijn van de starter stak weer de kop op.

De volgende dag moest ik de aangenomen larfjes in de uitgebouwde doppen in het pleegvolk hangen en gelukkig waren er toch nog 14 aangenomen. Echter, op het raam met het stuifmeel zaten twee redcellen, opgetrokken vlak onder de toplat. Toen begreep ik het echt niet meer, een starter met open broed zou toch geen larfjes aannemen? Waarom hadden ze in dit geval dan toch nog 14 larfjes aangenomen? Waren twee larfjes op het raam te weinig? Een andere mogelijkheid zou kunnen zijn dat ze twee larfjes uit de dopjes hadden gehaald en die naar het raam hadden versleept. Er waren namelijk een aantal larfjes uit de dopjes.

We hadden netjes uitgerekend wanneer de moeren zouden uitlopen en omdat niemand dat wilde missen was de club compleet. Een hele rij bevruchtigingsvolkjes stond klaar om de jonge moeren te ontvangen. Maar helaas, ook dat ging niet zoals gehoopt. Slechts vijf moeren kropen in hun kluisje rond. Na een wat treurige discussie werden de koude nachten en de ruime behuizing van mijn pleegvolk in relatie tot de volkssterkte als schuldige aangewezen. We hoopten dat de volgende dag alles toch nog goed zou komen. En inderdaad, de volgende dag waren ook de negen overige moeren uitgelopen en konden de bevruchtigingskastjes worden gevuld.

Vanaf nu zou alles wel goed gaan, dacht ik. Fout dus! Ik had mijn kastjes te vol met voer gestopt en in de periode dat ze drie dagen gesloten in de kelder

stonden is dat voer gaan lekken. Toen ik de vlieggaten opende kropen er kleverige bijen naar buiten. Bij een behoorlijk aantal zaten de vleugels aan elkaar geplakt. Als dat bij de moeren ook het geval was dan kon ik wel inpakken! Zo erg was het dus niet en ik werd weer helemaal blij toen ik zag dat de bijen snel begonnen het kunstraat uit te bouwen en ik in ieder geval een aantal koninginnen 'fier' zag rondlopen. Over het percentage moeren dat uiteindelijk is bevrucht en goed aan de leg is gegaan kan ik nu nog niets zeggen, maar zeker is wel dat we ook dit jaar tijdens het telen weer het nodige hebben geleerd en dat we ook volgend jaar weer aan de slag gaan. Aldus Tom van Wanum van het Ambrosiusgilde uit Rotterdam.

Het weer in september

Voor de periode 1971-2000 geldt als landelijk gemiddelde hoeveelheid zonneschijn 133 uren, neerslag 75 millimeter en een maximumtemperatuur van 18,7°C.

Septembermaanden

Jaar	Zon	(uren)	Neerslag	(mm)	Max.temp	°C
1999	+	161	N		++	22,5
2000	-	125	+		+	19,9
2001	-	105	++	177	-	17,4
2002	+	163	-	40	+	19,9
2003	++	209	-	52	+	20,6

APIMONDIA Internationaal Bijenteeltcongres Dublin

Dublin, augustus 2005

Na het in alle opzichten succesvolle internationale congres van APIMONDIA in Slovenië in 2003, wordt het volgende internationale congres gehouden in Dublin, Ierland, van 21-26 augustus 2005. Zoals gebruikelijk zal dit congres bestaan uit een gevarieerd programma met o.a. lezingen, de beroemde API-EXPO, workshops, demonstraties en excursies. Het programma zal deze keer door de vele sociale en culturele activiteiten ook voor begeleidende personen erg aantrekkelijk zijn. APIMONDIA en de organiserende Ierse federatie van bijenhoudersverenigingen doen er alles aan om een

zeer interessant congres te bieden. Deelname aan dit congres en aan de excursies garandeert uitgebreide contacten met imkers van over de hele wereld en biedt een schat aan informatie over de huidige stand van zaken op bijenteeltgebied.

Uitgebreide informatie is al te vinden op de website: www.apimondia2005.com.

Informatiefolders zijn beschikbaar in het Bijenhuis en bij het VBBN-depot van dhr. Barten te Bunnik of kunnen op verzoek worden toegestuurd. Stuurt u een mailtje naar M.J. (Rinus) Sommeijer, m.j.sommeijer@bio.uu.nl telefonisch bestellen kan ook: 030-25 35 425.

bijen

VRAAG VAN EEN LEZER

Waakbij?

Van Ria de Groot uit Rotterdam ontvingen wij de volgende vraag:

Sinds enkele weken is zeer regelmatig in onze tuin een bij aanwezig die een stuk van ca. 1 m bij 1 m 'bewaakt'. Als een ander vliegend insect in de buurt komt, wordt deze acuut weggejaagd en gaat de bewuste bij weer op haar post vliegen. Ze eet niet, ze drinkt niet, ze blijft in de lucht hangen op haar post en jaagt alles weg wat in haar gebied komt. Opvallend is dat ze iedere keer weer op dezelfde plek in de lucht hangt in hetzelfde gebiedje in de tuin. Elke dag weer. Is dit iets bijzonders dat de bij moet bewaken of is er iets anders aan de hand?

Antwoord van Pieter van Breugel

Dit gedrag wijst op een (hommel)zweefvlieg, bijvoorbeeld *Eristalis intricarius*, die er voor leken wel als een bij uitzielt. Het betreft een mannetje dat zijn vaste 'basis' heeft in de lucht en bij elk langsvliegend insect controleert of het een vrouwtje van zijn eigen soort is, want daar hangt hij op te wachten. Het komt vaak voor. Meestal heb je maar een of twee van deze vliegen in de tuin, dus ze doen kennelijk wel aan territoriumgedrag. Van bijen is een dergelijk gedrag niet bekend. De mannetjes zoeken veel actiever bepaalde planten of nestplaatsen af en patrouilleren daar, maar hebben niet een vaste plek in de lucht waar ze steeds weer naar terugkeren.